

Zeventig jaar AMVC-Letterenhuis in Antwerpen

In 2003 is het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven (het AMVC-Letterenhuis) in Antwerpen zeventig jaar geworden. Die verjaardag werd niet gevierd met grote feesten of promotiecampagnes. Wel werd de gelegenheid aangegrepen om bestaande initiatieven verder uit te bouwen en nieuwe stappen te zetten naar een moderner, toegankelijker en beter uitgerust Letterenhuis voor heel Vlaanderen.

Het “Museum van de Vlaamsche Letterkunde” dat in 1933 werd opgericht, was een Antwerps initiatief. Het museum, dat onder meer onderdak moest bieden aan de door de stad Antwerpen verkregen nalatenschappen van Hendrik Conscience en Hugo Verriest, had een dubbele functie: enerzijds diende het tentoonstellingen te maken met het voorhanden zijnde archiefmateriaal, anderzijds moest het ook het literaire en culturele archiefmateriaal in Vlaanderen zien te verzamelen. Ook het huidige AMVC-Letterenhuis is nog steeds museum en archiefinstelling tegelijk.

Omdat de verzamelde archiefstukken tegen 1945 niet meer enkel van literaire aard waren, maar onder meer de andere kunsten en de Vlaamse Beweging besloegen, werd de naam van de instelling veranderd in Archief en Museum van het Vlaamse Cultuurleven. In de daaropvolgende halve eeuw werd de collectie zo divers dat het AMVC zich moest gaan herprofilen. Vanaf 2002 wilde de instelling zich weer prioritair gaan bezighouden met haar *core business*: literatuur. Om die nieuwe beleidsvisie ook naar het publiek te vertalen, veranderde het AMVC van naam. Sinds maart 2002 moeten we daarom spreken van het AMVC-Letterenhuis.

Deze heroriëntering ging gepaard met een aantal nieuwe initiatieven. Na een sluiting van twee jaar, heropende de expositieruimte van het Letterenhuis in juni 2002 met een nieuwe Conscience-tentoonstelling. Op die manier bleef men trouw aan de wortels - het Museum van de Vlaamsche Letterkunde groeide destijds immers uit de Conscience-tentoonstelling van 1912 - terwijl tegelijk moderne visies op literatuur en op de functie van het AMVC in de praktijk werden gebracht. Nog in hetzelfde jaar werd beslist het zesmaandelijks berichtenblad *Zuurvrij* voort te zetten, ook al was die publicatie in de eerste plaats bedoeld om de buitenwereld tijdens de sluiting van de expositieruimte op de hoogte te houden van wat er in het AMVC gebeurde. Intussen heeft het blad zich onderscheiden door zijn knappe vormgeving en zijn prikkelende, vlot leesbare artikelen over het onderzoek dat op het archiefmateriaal verricht wordt. Het vierde nummer verscheen in juni 2003, het vijfde nummer is op komst.

Opmerkelijk is ook dat het Letterenhuis steeds vaker kiest voor samenwerking met het Nederlands Letterkundig Museum in Den Haag (LM). Helemaal nieuw is dat niet: eerder werkten beide instellingen al samen in het kader van het door de Nederlandse Taalunie opgestarte Vlaams-Nederlandse Samenwerkingsverband voor Archief, Bibliotheek en Documentatie (SABIDO). Toen werden de bestaande catalogi van brieven in Nederland (de *Catalogus Epistularum Neerlandicorum* of CEN) en Vlaanderen (Agrippa, de databank van het AMVC) aan elkaar gekoppeld. Toch neemt de grensoverschrijdende samenwerking steeds concretere vormen aan. Een eerste bewijs daarvan is de gezamenlijke deelname van AMVC-Letterenhuis en LM aan de redactie van het literair-historische tijdschrift *ZL*. Dat driemaandelijks blad was in 2001 opgericht door enkele Vlaamse literatuurhistorici en één Fries. In de redactie zetelde toen ook al, in eigen naam, Leen van Dijk, conservator van het AMVC-Letterenhuis. Het LM, dat al geruime tijd op zoek was naar een waardige literatuurhistorische vervanger voor haar jaarboek, zag wel wat in het opzet van *ZL*. Met ingang van de tweede jaargang van het tijdschrift, in oktober 2002, gingen zowel het LM als het AMVC-Letterenhuis als instelling deel uitmaken van de redactie. Zonder historische documenten kan er immers geen literatuurhistorisch onderzoek zijn. Het lijkt dan ook niet meer dan logisch dat de twee belangrijkste literaire archiefinstellingen zich met hun volle gewicht achter het nu Vlaams-Nederlandse *ZL* hebben geschaard. Hun participatie in het blad garandeert dat het archiefmateriaal wetenschappelijk ontsloten wordt voor het geïnteresseerde publiek en betekent een stimulans voor de verdere ontsluiting en bestudering van archiefdocumenten.

Niet alleen als archiefinstellingen, maar ook als musea gaan het LM en haar Vlaamse zusterinstelling meer samenwerken. Zo nam het Letterenhuis in het voorjaar van 2003 de tentoonstelling “Godfried Bomans, de fluwelen duivel” over van het LM, waar zij een jaar eerder te zien was geweest. Net zoals het LM een permanente tentoonstelling aanbiedt over de geschiedenis van de letterkunde in Nederland, zo wil ook het AMVC in het najaar van 2004 een vaste tentoonstelling openen over de Vlaamse literatuurgeschiedenis. Beide instellingen kunnen daarbij putten uit hun rijke archiefcollectie. De Vlaamse expositie zal drie periodes onderscheiden: de negentiende eeuw, het interbellum en de literatuur van na 1950. Het concept is zo goed als klaar, nu wordt in werkgroepen waarin neerlandici van de verschillende Vlaamse universiteiten zetelen praktisch nagedacht over de uit te werken verhaallijnen. Een concreet plan om in beide instellingen samen een overzichtstentoonstelling te maken over de geschiedenis van de hele Nederlandse literatuur - in Vlaanderen én Nederland dus - is er niet. Wel groeit de overtuiging dat het LM en het AMVC op termijn hetzelfde literatuurhistorische

verhaal zouden moeten brengen met eigen Nederlandse en Vlaamse accenten. Maar dat is vooralsnog toekomstmuziek.

In de eerste plaats moet het Letterenhuis immers verder werken aan de ontsluiting van het literaire erfgoed dat in haar kelders opgeslagen ligt. Dat is niet evident. Want hoewel het belang van de instelling niet overschat kan worden, moest ze het tot op vandaag redden met dertien vaste medewerkers, net voldoende om in de dagelijkse werking van het museum te voorzien en de meest dringende ingrepen op het archief uit te voeren. De museale functie van het AMVC werd en wordt volledig bekostigd door de stad Antwerpen. Voor de bestudering en ontsluiting van haar verzameling van naar schatting anderhalf miljoen brieven en handschriften moest het AMVC tot nog toe voornamelijk een beroep doen op externe medewerkers, afgevaardigd door de Vlaamse Erfgoedcel of het recent opgerichte Centrum voor Teksteditie en Bronnenstudie. Gelukkig maakt het AMVC-Letterenhuis nu eindelijk aanspraak op een structurele subsidiëring door de Vlaamse overheid. Zoals voorzien in het door de Vlaamse minister van Cultuur uitgevaardigde archiefdecreet uit 2002, kan het AMVC-Letterenhuis in november erkend worden als een “cultureel thema-archief” dat zich toespitst op het literaire erfgoed. Voor het eerst in zeventig jaar laat de hogere overheid, die zich al die tijd alleen interesseerde voor de vier Vlaamse “maatschappelijk-filosofische” (lees: politieke) archieven KADOC, AMSAB, Liberaal Archief en ADVN, merken dat ook het literaire erfgoed haar belangstelling wegdraagt. Het hoeft dan ook geen verbazing te wekken dat het LM in Den Haag, dat al van meet af aan op een degelijke ondersteuning van de overheid kon rekenen, ondanks haar jongere leeftijd al een stuk verder staat dan haar oude Vlaamse tante. Alles wijst er echter op dat die haar verjongingskuur heeft ingezet en dat ze nu echt kan beginnen de achterstand weg te werken. Hopelijk kan op korte termijn dan ook het omvangrijke archief van de Stichting Ons Erfdeel ontsloten worden, dat in 2002 aan het AMVC-Letterenhuis werd overgemaakt.

Bart van der Straeten

AMVC-Letterenhuis, Minderbroedersstraat 22, B-2000 Antwerpen, tel. +32 (0)3 222 93 20, fax +32 (0)3 222 93 21, museum.antwerpen.be/amvc_letterenhuis, amvc@cs.antwerpen.be

Zuurvrij, berichtenblad van het AMVC-Letterenhuis verschijnt tweemaal per jaar in juni en in december, en is te verkrijgen bij het AMVC-Letterenhuis.

Abonneren op het literair-historische tijdschrift *ZL* kan voor Nederland via info@nlmd.nl, of voor Vlaanderen kun je terecht bij Garant Uitgevers op adm.zl@garant.be

Zie ook de website van het Nederlandse Letterkundig Museum in Den Haag: www.letmus.nl